*Paul Csavdari*

# Absolutizarea filosofică

## Binele și răul

Povestirea Edenului din Geneza 2–3 a fost pentru milenii punctul de plecare al teologiei „căderii” și al concepției că omul ar fi rupt iremediabil de Dumnezeu printr-un act unic de neascultare. Această lectură a modelat profund iudaismul post-elenistic și creștinismul, dar și interpretările filosofice ale Scripturii. Problema este că, dacă analizăm structura textului și contextul cultural al apariției lui, povestirea Edenului nu face parte din nucleul originar al revelației ebraice. Ea introduce un mod de gândire străin teologiei lui Moise și al Genezei 1: absolutizarea binelui și a răului, ideea unei pierderi definitive, a unei despărțiri ireversibile între Dumnezeu și om.

Dacă înlăturăm această inserție, rămânem cu o teologie a „chipului lui Dumnezeu” și a relației neîntrerupte dintre Creator și creatură. În această viziune, binele și răul nu sunt entități metafizice absolute, ci rezultatul modului în care omul trăiește în relația cu Dumnezeu și cu semenii săi. Ele sunt dinamice, schimbătoare, supuse restaurării, pentru că relația însăși poate fi păstrată, deteriorată și apoi refăcută.

## 1. Geneza 1 – teologia relației și a chipului

În Geneza 1, omul este creat „după chipul și asemănarea lui Dumnezeu” și primește misiunea de a stăpâni pământul. Aici nu există conflict, blestem sau ruptură. Dimpotrivă, textul se încheie cu binecuvântarea divină și cu stabilirea Sabatului ca semn al legăturii continue dintre Dumnezeu și om. Sabatul este aici un indicator unic al teologiei originare – semnul că relația nu este doar inițiată, ci și susținută de Dumnezeu.

În acest cadru, binele și răul nu sunt categorii abstracte, ci aspecte concrete ale modului în care omul administrează misiunea primită. Dacă folosește autoritatea și resursele pentru a menține ordinea și viața, acționează în bine. Dacă le deturnează, acționează în rău. Totul este raportat la relație, nu la o lege absolută desprinsă de persoană.

## 2. Edenul – introducerea absolutului filosofic

Povestirea Edenului schimbă radical perspectiva. „Pomul cunoștinței binelui și răului” introduce ideea că binele și răul sunt realități fixe, imuabile, pe care omul nu trebuie să le atingă. Actul de

neascultare devine un eveniment unic și ireversibil, cu consecințe universale și definitive: pierderea accesului la pomul vieții, blestemul pământului, moartea inevitabilă.

Această concepție este în acord cu filosofia platoniciană, care absolutizează noțiunile de „bine" și „adevăr" ca forme perfecte, de neatins, și privește abaterea de la ele ca pe o degradare iremediabilă. Este o gândire străină de dinamica relațională a teologiei lui Moise, unde încălcarea legământului poate fi urmată de iertare și restaurare.

## 3. Cusătura vizibilă între texte

În Geneza, firul narativ curge fără sincope dacă eliminăm Edenul. După relatarea creației și a Sabatului (Geneza 2:1-3), textul poate trece direct la Geneza 5:1 – „Aceasta este cartea neamurilor lui Adam" – unde reia ideea chipului lui Dumnezeu în om, fără nicio referire la o „cădere" sau „blestem" anterior. Nici genealogia, nici viața patriarhilor timpurii nu par afectate de un eveniment cosmic de separare de Dumnezeu. Personaje precum Enoh „umbla cu Dumnezeu", ceea ce contrazice direct ideea Edenului de despărțire definitivă.

Această „cusătură" este o dovadă internă că povestirea Edenului este o paranteză adăugată, nu parte a fluxului originar.

## 4. Binele și răul în teologia relației

În Vechiul Testament fără Eden, binele și răul sunt definite de relația vie cu Dumnezeu și cu ceilalți. Moise, profeții, psalmiștii vorbesc despre „a umbla pe calea Domnului", „a asculta de glasul Lui", „a păzi poruncile". Toate aceste expresii indică un proces, nu un statut fix.

Chiar și în fața neascultării grave, există posibilitatea întoarcerii. Legământul nu se bazează pe perfecțiunea ireproșabilă a omului, ci pe fidelitatea continuă a lui Dumnezeu și pe disponibilitatea omului de a reveni. „Întoarce-te la Mine și Eu Mă voi întoarce la tine" este formula care contrazice orice absolutizare a răului.

## 5. Absolutizarea – un produs al sincretismului elenistic

Absolutizarea binelui și răului nu este caracteristică mitologiilor mesopotamiene, egiptene sau indiene, unde zeii înșiși comit fapte contradictorii și ordinea cosmică este fragilă, nu perfectă. În schimb, filosofia greacă – în special platonismul – definește Binele ca o formă perfectă, de neatins, iar răul ca lipsa definitivă a binelui.

Contactul dintre iudaism și platonismul alexandrin, în perioada Septuagintei, este mediul în care astfel de concepte pot fi inserate în textul sacru. Edenul funcționează ca un „traducător” al teologiei ebraice în limbaj filosofic grec, cu toate implicațiile pe care aceasta le aduce: absolut, ireversibil, pierdere definitivă.

## 6. Consecințele teologice ale celor două paradigme

- Paradigma relației: binele și răul sunt dinamice, omul poate greși și se poate întoarce, relația cu Dumnezeu rămâne posibilă. Accent pe restaurare, iertare, continuitate.
- Paradigma absolutului: binele și răul sunt fixe, abaterea produce o ruptură definitivă, omul are nevoie de o intervenție unică, externă, pentru a fi restaurat.

Aceste două moduri de a vedea binele și răul duc la teologii complet diferite. Prima susține responsabilitatea personală și comunitară continuă; a doua duce spre sisteme religioase centrate pe repararea unei rupturi mitice, de obicei prin ritualuri și autorități intermediare.

## 7. Mesia în paradigma relației

Fără Eden, Mesia nu vine să repare o ruptură ireversibilă, ci să restaureze conștientizarea chipului lui Dumnezeu în om și să întărească relația dintre Creator și creație. Misiunea Lui este să trăiască în mod desăvârșit această relație și să-i cheme pe oameni să facă la fel. Autoritatea Lui vine de la Dumnezeu și se manifestă prin învățătură, exemplu și conducere morală, nu prin instituirea unui nou „chip” în locul celui pierdut.

## 8. Sanctuarul – prezența lui Dumnezeu în mijlocul oamenilor

În teologia lui Moise, sanctuarul este locul în care Dumnezeu „locuiește în mijlocul lor”. Nu există nicio sugestie că omul ar fi prea decăzut moral - vezi Edenul - pentru ca Dumnezeu să fie prezent. Interdicția de a face un chip sculptat subliniază că imaginea vizibilă a lui Dumnezeu trebuie să fie omul viu, purtător al chipului divin, nu un obiect inert.

## Concluzie

Scoțând Edenul din ecuație, binele și răul revin la sensul lor originar: expresii ale modului în care omul trăiește în relație cu Dumnezeu și cu ceilalți. Nu sunt absolute metafizice, ci realități dinamice,

care pot fi cultivate sau abandonate, dar întotdeauna restaurate prin revenirea la relație. Aceasta este teologia Genezei 1 și a lui Moise – o teologie a chipului, a responsabilității și a ascultării active.

În schimb, absolutizarea adusă de influența platonico-alexandrină transformă binele și răul în poli ireconciliabili, creează o ruptură iremediabilă și deschide drumul spre sisteme religioase centrate pe repararea unei „căderi" care nu a existat în textul originar.

A alege între aceste două paradigme nu este doar o chestiune de exegeză, ci de fundație a credinței: o credință în continuitatea relației cu Dumnezeu sau o credință într-o pierdere care trebuie înlocuită prin mijloace umane și instituționale.